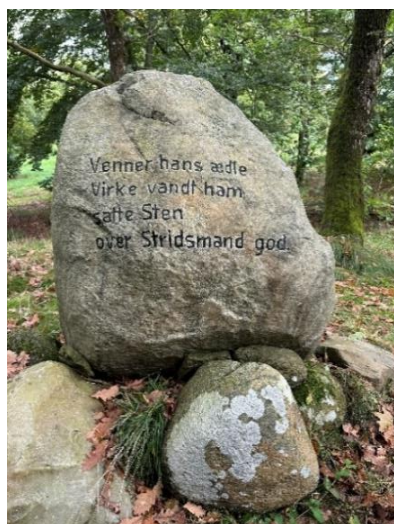

Aage Meyer Benedictsens 1866-1927

Videvang, Videvangsvej 6, Trolldhede

Af Elmo Flaskager
2024

Der er rejst en sten bag Videvang.

På stenens forside:

Åge Meyer
Benedictsens
1866-1927.

De undertrykte Nationers Tolk
En lysende Ånd for det danske folk.

På stenens bagside:
Venner, hans ædle
Virke vandt ham,
satte Sten
over Stridsmand god.

Under stenen på den lille høj bag Videvang er Åge Meyer Benedictsens urne sat. Hans anden hustru, Katrine Meyer Benedictsens 1873-1970 er bisat ved samme høj. Foto: Bent Erik Møller, Skjern.

Huset Videvang blev tegnet og opført af C.V. Jensen, Viborg. Bygningen er med stråtag og står på en høj granitsokkel i røde mursten med en midterfløj og to sidefløje. Det fortælles, at med Aage Meyer Benedictsens nære tilknytning til Island har han valgt at lade sig inspirere af den islandske villa Höfði, der i 1909 blev opført til en fransk konsul, men i 1970 blev overtaget af kommunen som repræsentationsbolig. I dette hus mødtes Ronald Reagan og Mihail Gorbatjof i 1986 for at indgå aftale om våbenkontrol og drøfte menneskerettigheder. Trods delvis afvisning fra Gorbatjof om at drøfte sidstnævnte, fandt Ronald Reagan måske på dette møde en mulig åbning hos Gorbatjof mht. landenes selvbestemmelse: Tre år senere faldt Berlinmuren, og de undertrykte østeuropæiske folk fik i årene derefter deres selvstændighed, og Sovjetunionen gik i opløsning.

Villa Höfði uden for Reykjavik. Foto: Wikipedia

Aage Meyer Benedictsens

Aage Meyer Benedictsens blev født den 13. juli 1866 og døde den 21. oktober 1927. Faderen, Filip Ferdinand Meyer, var grosserer og af jødisk herkomst. Moderen, Anne Marie Benedictsens, var skuespiller ved Det Kongelige Teater og født i Island. Familien tilhørte det bedre københavnske borgerskab.

Som 13-årig forlod Aage skolen og stak til søs. Hans første destination var moderens hjemstavn, Island, men en brækket arm tvang ham tilbage til København for behandling. Her blev han af sine søskende overtalt til at tage en studentereksamen fra Hauchs Skole. Efter sin eksamen i 1886 læste han medicin, men blev undervejs mere og mere optaget af sprogstudier. Aage Meyer Benedictsens blev dog ikke filolog og fik derfor aldrig et professorat, hvilket skyldtes, at hans fag var blevet så specielt, at universitetet ikke var i stand til at stille med en eksaminator, i stedet blev han etnolog og historiker. Under studierne blev han stærkt politisk interesseret og tog aktivt del i kampen mod Estrups provisoriestyre, som regerede uden at have et demokratisk flertal bag sig. Aage Meyer Benedictsens var påvirket af 1880'ernes og 90'ernes diskussioner og tilsluttede sig kredsen omkring Georg Brandes, der med en række forelæsninger på Københavns Universitet tog et opgør med romantikken, autoriteter og traditioner, med kirke og Indre Mission, med arbejdernes løn- og arbejdsvilkår. Brandes krævede respekt for virkeligheden, for kendsgerningerne, sådan som de kunne iagttages. Aage Meyer Benedictsens politiske indstilling blev i disse år vakt, og hans løbebane udstukket som talsmand for de undertrykte folk og deres kamp mod autoriteterne og despoterne.

Aage Meyer Benedictsens. Foto: Privatfoto.

Jeanette. Foto: Privateje.

Aage Meyer Benedictsens ægteskab

Aage var i 1889 sammen med sin søster, skuespiller Olga, og hendes veninde, den poetiske sjæl Jeanette Schønheyder van Deurs, på selskabsrejse med fragtdamperen "Danmark". Da de kom til Skotland faldt de fleste fra, men Aage og Jeanette forblev på skibet. Det blev til kærlighed og bryllup i 1891, og hun var fra nu af sin mands gode medarbejder. Men ægteskabet sluttede efter syv år, idet Jeanette blev ramt af en alvorlig sygdom og døde 34 år gammel den 14. oktober 1898. Jeanette blev begravet fra Gentofte Kirkes våbenhus.

Finland

Hans frihedstrang fra dengang, han som 13-årg drog til søs, blev kun forstærket med årene, og sprogstudierne førte ham til Finland, som han i 1891 skrev en bog om, "Finnerne og deres land". I bogen skriver han levende og detaljeret om livet blandt finnerne og finder det vældig interessant, at finnerne tilbringer tid i sauna, at kvinder, mænd og børn i al nøgenhed hengiver sig til renselse og i en ulidelig hede gnider sig med birkestokke. Dengang var Finland underlagt russisk herredømme, og han advarede både i bogen og i sine foredrag rundt omkring i Danmark om farerne for de store nationers magtsyge over de små nationer. Finlandsreisen skete samme år, som han blev gift, men hans sprogstudier førte ham videre til bl.a. Leipzig, Moskva og Warszawa. I Moskva havde han mødt litauere og blev indviet i deres lands skæbne og i deres sprog. Interessen for Litauen var blevet vakt, og landet måtte han besøge.

Litauen

I sommeren 1893 stod han sammen med sin hustru en dag ved den flod, som dannede grænse mellem Preussen og Litauen. De to var en tidlig morgen vandret forbi marker, "der duftede af hø og gule blomster, gennem nåleskove med fugtige gangstier, gennem landsbyer, hvor alle husene var af træ og gavlene udskårne, og hvor træerne hang fulde af røde kirsebær." Sådan idyllisk indleder Aage Meyer Benedictsens sin skildring af Litauen i bogen "Et folk, der vaagner". Men Aage Meyer Benedictsens skulle snart indse, at Litauen var andet og mere end blot idyl. Litauerne var et undertrykt folk delt mellem Rusland og Preussen. Det officielle sprog var russisk, men ude på landet levede det litauiske sprog videre blandt bønderne. Aage Meyer Benedictsens har fortalt, at det for ham var en nydelse at lytte til det litauiske sprog og sprogets dialekter. Men under besøget blev han igen og igen mindet om, hvordan især russerne, men også tyskerne undertrykte det litauiske folk. Bogen om litauerne udkom i 1895 og blev en succes. En anmelder kaldte bogen for et "veltalende forsvar for det litauiske folks nationale stræben. [...] Det er smukt at se en dansk forfatter skrive så varmt og forstående om et fremmed lille folk". Aage Meyer var da også den første, som talte og skrev om litauernes kamp for selvstændighed. Mange lande i Europa var dengang underlagt tre store kejserriger, Rusland, Østrig-Ungarn og Preussen. Men Aage Meyer Benedictsens skulle senere møde andre undertrykte folk.

Europa og Mellemøsten

Fra 1893 og ti år frem tog Aage Meyer Benedictsens på langvarige rejser, besøgte undertrykte folk og drev selvstændige studier inden for sprog og dialekter. Den heftige rejseaktivitet førte ham til Island, Finland, Rusland, Polen, Tyskland, Albanien, Bulgarien, Armenien, Kurdistan, Kaukasus, Persien, Syrien, Irland, Frankrig og Spanien. I disse år tilbragte han mere syv år uden for Danmark. Han rejste til verdens fjerneste afkroge, nogle gange bevæbnet og ofte på cykel ledsaget af en vagtmand. Det var anstrengende, og han måtte udstå mange ubehageligheder så som fængselsophold og anklager for spionage.

Armenien

I 1896-1897 gik rejsen til Tyrkiet for at besøge det undertrykte armenske folk, men omkring juletid blev han anklaget for at være spion, og tyrkerne beslaglagde hans notater og sendte ham i husarrest "med skildvagter i hælene, der følger ham, hvor han går og står." Det kristne armenske folk var primært underlagt Det Osmanniske Riges styre, som i 1884 havde begået den første af flere massakrer på det armenske folk. I 1896 skrev Aage Meyer: "Værre dyriskhed er aldrig, ja kunne aldrig begås af menneskehånd, end hvad vore dage har været vidner til - en djævelsk velordnet plan til udryddelse af et helt folk." Da han kom hjem fra en rejse i 1898, lå hans hustru, Jeanette, syg og døde den 14. oktober 1898 blot 34 år gammel. Sorgen var knusende, men ideligt arbejde lindrede. Aage Meyer iværksatte sammen med den tyske missionær dr. Johannes Lepsius et internationalt hjælpearbejde og var en drivende kraft i stiftelsen af "Dansk Armeniervenner".

Aage Meyer Benedictsens skrev adskillige rejsebreve om sine iagttagelser. I et rejsebreve fortæller han, at rejsen en vinter havde ført ham ad "veje som moradser, vindomsuste øde bjergrygge, snefog i højpassene - og umenneskelig ulykke og sorg ... plyndrede og brændte armenierlandsbyer [og] talløse skændede lig" I den russiske del stod det ikke bedre til. Aage Meyer skriver: "Her blev de armenske kvinder en hel nat igennem skiftevis voldtagne under spot og latter. Ved morgentid dræbte man de voldtagne mænd og brødre med knive - så nær, at deres kvinder hørte dødsskrigene."

Under et foredrag, som Aage Meyer holdt i 1902 i København over emnet "Mødet med fattige forældreløse børn i Det Osmanniske Rige", blev en ild tændt hos lærerinde ved Ordrup Latin- og Realskole, Karen Jeppe. Hun følte sig kaldet og tilbød Dansk Armeniervenner sin hjælp. I 1903 ankom hun til Urfa, i dag en by i Tyrkiet på grænsen til Syrien. I løbet af kort tid lærte Karen Jeppe det lokale sprog og blev leder af et kristent børnehjem for forældreløse armenske børn.

I 1915 og 1916 var Karen Jeppe på nærmeste hold vidner til sultanatets massakre på op mod 1,5 mio. armenier. På børnehjemmet skjulte Karen Jeppe flygtninge, og efter at hun i 1921 var blevet sekretær for Folkeforbundets flygtningekommission i Aleppo, ydede hun en usædvanlig stor støtte til de armenske overlevende. Derudover ydede hun en kæmpe indsats for at befri i tusindvis af armenske kvinder, som under tvang var blevet gift med muslimske mænd eller levede under slavelignende forhold i tyrkiske haremmer.

Wikipedia: Buste på "Alley of Gratitude" ved Jerevan Statsuniversitet

Aage Meyer Benedictsens måtte under sine rejser jævnligt byde hjemlængslen imod, for kaldet til at være der for det undertrykte folk tvang ham til at rejse ud. I et rejsebrev fra Teheran skriver han, at han nogle gange blev grebet "af en uhyggelig følelse ved tanken om den lange hede sommer i et råt og halvildt folks skød, hvor jeg mest vil møde misforståelse." Han kunne mest af alt ønske sig at være hjemme og gemme sig i en "fredfyldt krog", plante blomster og drømme. Han beklagede sig og sagde, at der var "noget forsagt og opgivende i min natur, noget kvindeligt, som det kaldes."

Aage Meyer Benedictsens gennemførte flere rejser til Tyrkiet og Armenien, og i årene efter det store folkedrab i det Osmanniske Rige fra 1915 til 1917 blev han endnu mere optaget af at hjælpe armenierne. Gennem landsindsamlinger, foredrag og rejser til Armenien ydede Aage Meyer stor hjælp til armenierne, og han lod sig vælge til formand for Danske Armeniervenner i 1923 og udgav i 1925 bogen "Armenien, en folkeskæbne. Et Folks Liv og Kamp gennem to Årtusinder". I bogen indleder Aage Meyer med Armeniens historie, kultur, sprog, folkeliv og deres skæbne med at leve i grænselandet mellem tyrkere, kurdere og russere, og hans håb var, at Europa ville gribe aktivt ind i armeniernes skæbne, men hjælpen udeblev. "Vi vovede ikke at gøre, hvad vi skulle - holde vores løfte og hjælpe de ulykkelige." Aage Meyer fandt det katastrofalt, at Vesteuropa så passivt til under de tyrkiske myrderier, hvilket han også agiterede for under sine foredrag kort tid før sin død.

Island

Aages Meyer Benedictsens interesserede sig også for Islands selvstændighed og stiftede sammen med bl.a. statsminister C. Th. Zahle "Dansk Islandsk Samfund" med henblik på i forsonlighedens ånd at få en ende på forfatningsstriden. Aages indsats var medvirkende til underskrivelsen af Unionsakten, den dansk-islandske forbundslov, den 1. december 1918. Herved anerkendtes Kongeriget Island som en suveræn stat, dog med den danske konge som fælles statsoverhoved, i personalunion med Danmark. Men under besættelsen blev Danmark forhindret i at varetage Islands udenrigsanliggender og kystbevogtning, hvorfor Island i 1944 med den danske regerings tilsagn valgte fuld selvstændighed som republik.

Sønderjyderne

Også sønderjydernes kamp optog ham, og han holdt flere foredrag om sønderjydernes indsats for danskheden og i deres kamp for at blive genforenet med Danmark. Det var ikke alene det undertrykte folk i Armenien, Litauen og Finland, som blev hans hovedvirke, men undertrykte folkeslag fra Irland over De Vestindiske øer til Asien havde hans engagement.

Asien

Den længste rejse førte ham i 1907-08 til Asien, hvor han primært udforskede briternes enorme imperium i Indien, Pakistan og Burma. Han erfarede, at Indien var nået langt på industri-, skole- og universitetsområdet samt med anlæggelse af jernbaner, og han lod forstå, at "Indien er ved at vågne" og klar til selvstændighed. Hans kontakter til de indiske nationalister og deltagelse i demonstrationer resulterede i, at han blev skygget af det engelske politi og fik forbud mod at rejse til Nepal, som var et af rejsens store mål.

Sine mange rejser finansierede han med indtægter fra sine foredrag og fondsmidler samt med støtte fra de folkeslag, han besøgte og hurtigt lærte at føre samtale med.

Foredrag

Fra 1890'erne til sin død i 1927 holdt denne rigt begavede mand næsten hvert år fra oktober til april foredrag i gymnastiksale, forsamlingshuse, ja overalt, hvor danskerne mødtes. Han var udsendt af bl.a. folkeuniversitetsforeningen og indbudt af højskoler, foredragsforeninger og seminarier eller indbød selv til foredrag på Videvang. Det siges, at Aage Meyer har holdt foredrag i samtlige af Danmarks 87 større provinsbyer. Med sin helt usædvanlige sprog- og talefærdighed, sin personlige fremtræden og vindende væsen var han en formidabel fortæller. Han evnede med sin sprogbegavelse, sin overdådige rigdom på viden at fastholde tilhørernes opmærksomhed. Det fortælles, at hans evne til at anskueliggøre, hans flammende ord om forfulgte folkeslag aldrig kunne glemmes af Aages Meyer tilhørere.

Jens Marinus Jensen fortæller i sin bog "Fra missionshuset til den grundtvigske lejr", at han første gang hørte Aage Meyer Benedictsens som 15-årig på Borris Landbrugsskole og senere så ofte, der var lejlighed. Hver gang var det en oplevelse: "Han begyndte i nogenlunde samme tempo som andre foredragsholdere, i løbet af ti minutter steg det, i de næste tyve minutter blev det til en rivende strøm af ord, som i foredragets sidste to timer tryllebandt forsamlingen, fordi det var fyldt med en sjælden billedrigdom, et væld af oplevelser og kendsgerninger og båret af en varme, ja, af en glød, som de færreste talere er i besiddelse af. Når folk efter foredraget så på uret, blev de mærkeligt overrasket. De havde fornemmelsen af, at der var gået en halv time, men der var gået fem gange så lang tid (2½ time).

Jens Marinus Jensen fortæller videre: "Mere fængslende taler end Aage Meyer Benedictsens har ikke stået på en dansk talerstol. Hans hele skikkelse var mere fremmedartet, mere livfuld, end vi er vant til. Det brunlige ansigt, de luende øjne, den lyse, æggende stemme og den flammende veltalenhed fastholdt sammen med den særprægede påklædning tilhørerne; men efterhånden glemtes alt det ydre for det, han havde at fortælle. Ingen havde så mange og så forskelligartede kilder at øse af som han. Han havde vandret og rejst - og han vedblev at rejse - den halve jord rundt. Ude i verden fortalte han om Danmark, og i Danmark fortalte han om den store verden. Han har holdt

foredrag ved en indisk marahadjas hof, og der fandtes vel ikke en afkrog af Danmark, hvor han ikke i forsamlingshuset havde berettet om sine oplevelser i forskellige verdensdele.”

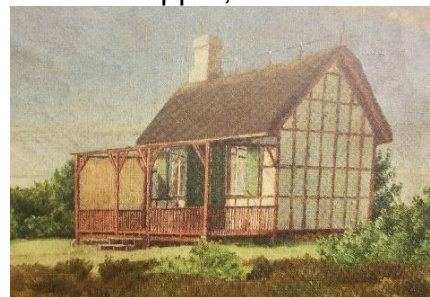
En anden tilhører fortæller om Aage Meyer Benedictsens som foredragsholder: ”Den havde noget af et fyrværkeri over sig, noget af vulkanen, der dirrer af spænding og gløder af ild. Det var en digter, der havde brugt sine øjne, og i hvis sjæl indtrykkene var blevet til liv. [...]. Det var ikke tankernes dybde eller originalitet, der fængslede; men det var formen, iklædningen, den stærke medleven og inderlige deltagelse, den poetiske opfattelse og dirrende harme over uret og undertrykkelse af nationalitet og personligt åndsliv.”

Statsråd Koefoed fortæller i bogen ”50 år for Rusland”, at Aage Meyer engang blev udvalgt til at holde en officiel bordtale under en fest, hvor der for hver gæst skulle holdes en skåltale efter rang på russisk. Han gjorde det! Han oversatte bøger, skrev artikler og bøger og kunne efter sigende forstå og tale 28 sprog og dialekter.

Videvang, Videvangsvej 6, Trolldhede

I de første 15 år af 1900-tallet blev der anlagt 45 større plantager hver på over 100 tdr. land i Vestjylland, og en af disse blev anlagt af Aage Meyer Benedictsens. Han havde som ganske ung vist interesse for hedesagen og skrev dengang til Enrico Dalgas for at tilbyde sin arbejdskraft, men fik det arrogante og kontante svar, at han ikke havde brug for en ”splejset københavnerstudent”. Aage Meyer bevarede drømmen, som han gjorde til virkelighed i 1905. Under et foredrag i Herning gav Aage Meyer udtryk for et ønske om at erhverve et stykke hede. Aage Meyer fik herved kontakt med husmand Niels Jensen, af hvem han købte et hedelod på 121 ha mellem Trolldhede og Nørre Vium til en pris af 2.700 kr., hvilket svarer til ca. 200.000 kr. i dag. Med hjælp fra Hedeselskabet blev der straks sat gang i tilplantning, men arkiverne fortæller, at der i 1929 kun var tilplantet 13 ha. I dag er der tilplantet ca. 43 ha, mens de resterende ca. 18-20 ha henligger som lynghede. For at fremskaffe kapital til beplantning solgte han i 1907 ca. 60 ha til sin svoger, ØK-direktør Christian Schmiegelow, som var blevet alene efter Thyras død i 1905. Han var mere flittig og havde i 1929 tilplantet 46 ha. I dag adskilles de to plantager af Videvangsvej. Førstnævnte plantage fik navnet Jeanettes Plantage til ære for Aage Meyer Benedictsens afdøde hustru, der døde i 1898. Sidstnævnte plantage blev opkaldt efter Aage Meyer Benedictsens yngste søster, Thyra Ingeborg Meyer Benedictsens.

Aage Meyer blev overvældet over udsigten og stedet, hvorfor han straks byggede et lille hus, Krathuset, som han de første år tilbragte sommerhalvåret i. Aage Meyer var betaget af den vældige jyske prærie, som ledte hans tanker hen på de store stepper, som var ham velkendte fra rejserne i Rusland og Lilleasien. I det flade og træfattige terræn kunne han se vidt omkring, 30 km mod vest skimtedes den hvidkalkede Lyngvig Fyr op over klitterne, (fyret blev bygget i 1906 efter en tragisk stranding ved den jyske vestkyst) og i et brev i sommeren 1907 skriver Aage Meyer, at ”jeg sidder på min lille trone herude og ser vidt og langt bort - når jeg ser til højre, så ligger den brede rolige å bag synskredsen og engen, og når jeg

Krathuset, malet i 1909 af J. Rudin, Armenien, privateje

ser til venstre, aner jeg bakkerne bag Silkeborg." Dvs. 70 km østpå. Men Aage Meyers dejligste sted var ved egekrattet, for derfra kunne han se ud over de "sortnende heder" og blive grebet af denne højstemte følelse: "Midt som jeg gik derude, kom der en heftig følelse af friskhed og glæde op i mig. Det var som om hedens storhed og ro lovede alt det, jeg trænger til af frigjorthed og fred." Her kunne han glædes ved at se solen spille i de gulgrønne blade og lyse over den blomstrende gyvel og den mørke lyng, her kunne han høre hedelærkens vedvarende kvidrende melodiske sang. Ja, han kunne sidde der på en høj og føle sig som en høvding.

*Kort- og matrikelstyrelsen
1 Krathuset, 2 Videvang*

Aage Meyer Benedictsens andet ægteskab

I 1912 fandt Aages Meyer Benedictsens kærligheden igen, til lærerinde Katrine Andreassen, datter af Anders og Maren Andreassen, Dejbjerg. Katrine og Aage havde kendt hinanden siden 1906. Under en foredragsturné i Sønderjylland kom Aage Meyer til at sidde over for en smuk og meget nordisk lyshåret lærerinde. Hun var i begyndelsen en smule afvisende, men efterhånden løsnedes hendes tungebånd, og hun spurgte, om han kunne komme og holde et foredrag i den forening, som hun var leder af, hvilket han straks sagde ja til. De skiltedes, men kort tid efter skrev Aage til Katrine, at han kun havde et flygtigt blik af hende, som endnu ikke var blevet "stort og dybt og levende. [...] Jeg ejer Dem kun som en fjern sommer - med solglans over en fjord og friske bøge opad blomsterbrogede skrænter." Forholdet udviklede sig i de næste år og blev til bryllup i 1912, en begivenhed, som Jyllands-Posten skrev en notits om, nemlig at de ville bosætte sig i det hus, "som den landskendte foredragsholder har bygget på heden ved Troldhede." Aage Meyer havde bortskaffet "Kratthuset" og tidligere i året 1912 på et højt beliggende areal i Jeanettes Plantage bygget et stateligt hus, Videvang, som han finansierede for indbragte midler ved salg af Thyra Plantage. Katri, som blev Katrines kælenavn, skabte et lykkeligt hjem og var Aage til hjælp i hans foredragsvirksomhed, forfatterskab og hans utrættelige kamp for de undertrykte folks skæbne - særligt med fokus på Armenien og Litauen.

Thyra Meyer Benedictsens (1870-1905). Katrine og Aage Meyer Benedictsens. Foto: Privateje.

Sommermøder

Aage Meyer Benedictsens var som nævnt grebet af den storslåede udsigt, og planen var, at de ville bo fast på Videvang, men dertil var vejene alligevel for dårlige, så de opgav og bosatte sig i stedet i Charlottenlund, som blev udgangspunkt for de mange rejser og foredrag. I stedet blev Videvang deres sommerbolig og et ideelt sted for folkemøder, som allerede var påbegyndt den første sommer efter købet af heden i 1905. Sammen med den lokale præst havde Aage Meyer afholdt et stort folkemøde i den nærliggende Egeris Plantage, hvor 700 mennesker dukkede op med madpakker og lyttede til hans foredrag om det undertrykte folkeslag, armenierne. Der blev ikke afholdt sommermøde hvert år, men i 1907 dannede Jeanettes Plantage rammer for det første sommermøde eller folkefest, som Jørgen Henneke fortæller i bogen "Guld og Grønne Skove.

Sommermøderne blev til folkefester med en blanding af foredrag og underholdning i form af navnlig musik. Folk mødte frem endda langvejs fra i hestevogn eller på cykel og satte sig på skråningen i egekrattet, kaldet Egelunden, med deres madpakker for at lytte til Aage Meyers foredrag og i øvrigt for at hygge sig med venner og naboer. Egekrattet havde en særlig symbolsk betydning for Aage Meyer, det forbandt nutid med fortid, for dengang "bredte sig her store egeskove, hvoraf den skov, vi nu står i, er en rest. Dette er altså et ældgammelt mødested for fædrene gennem tusinde af år," sagde Aage Meyer under et sommermøde.

En kursist fortæller til Fyns Venstreblad, at man under et kursus arrangeret af en friskoleforening på Borris Landbrugsskole i august 1915 fik besøg af Aage Meyer Benedictsens, som inviterede alle til foredrag på Videvang. Kursisten fortæller, at "det var et smukt syn at se de 60 cyklende deltagere i én lang række ad den smalle sti langs hedevejen ud over Trolldhede til forfatterens bolig ca. 2 mil fra Borris. Fru Benedictsens opvartede hele selskabet med kaffe i haven uden for deres overmåde smukke hjem." Kursisten fortæller, at der ud over de ca. 60 cyklende kursister også havde indfundet sig yderligere omkring 200 deltagere til Aage Meyer Benedictsens foredrag om eftermiddagen.

Til et sommermøde den 10. august i 1919 i Egelunden på Videvang, hvor temaet var sønderjyderne afstemning i 1920, indledte Katrine Benedictsens med oplæsning af digtet "Det lyder som et eventyr" af Henrik Pontoppidan. Herefter talte Dannevirkes redaktør Anders Lebeck fra Haderslev. Efter en pause talte Aage Meyer Benedictsens kort, idet han under en vandretur i klitterne havde pådraget sig en muskelsprængning i det ene ben med påfølgende senehindebetændelse, så han måtte "humpe om på krykker", skrev en avis. Efter sangen "Hvad synger du om" af Jens Christians Hostrup talte dr.phil. Gudmund Schütte. Ikke færre end 5-600 mennesker havde trodset de "dybe sandede hedespor" og var mødt frem til Videvang skrev en journalist i Herning Folkeblad den 12. august 1919. Året efter den 1. august 1920 talte Aage Meyer om irernes kamp for selvstændighed. En journalist skrev: "Jeg så ældre kvinder lytte, og unge rejste sig fra lyngen og kom nærmere, da Aage M.B. tryllede Irland frem midt på den jyske hede. Det ville jeg have forsvoret." Bagefter spillede et musikkorps, og alle blev budt på kaffe. Annoncen opfordrede til selv at tage madkurv med. Indgang: 1 krone for voksne og 50 øre for børn.

Men i 1925 var det sidste gang, der blev indbudt til sommermøde. Her indledte Aage Meyer Benedictsens med følgende manende ord:

"De ved, at De står på ældgammel grund. Jeg har ryddet den gamle høj, der ligger et lille stykke herfra. Den skal De se på. Det er ikke alene en kæmpehøj; det er et offersted. Det hedder her Nr. Vium, og Vium betyder helligt sted. Højens indhold er ca. 2.000 kubikalen. Det har været et sted, hvor folk fra vid og bred egn har samlet sig til offerfest. Dengang bredte sig her store egeskove, hvoraf den skov, vi nu står i, er en rest. Dette er altså et ældgammelt mødested for fædrene gennem tusinde af år. Derfor er det, vi nødtigt vil lade disse sommermøder gå i stå. Vi vil gerne lægge et godt ord ind for, at dette sted kan blive afholdt og til glæde."

Et sekel forsvinder - næsten: Et sommermøde blev gentaget på Videvang lørdag den 24. august 2024. Litauens ambassadør til Danmark og Island, Asta Radikaite, bød de omkring 150 mennesker velkommen til en eftermiddag med sang, samtale og foredrag om Aage Meyer Benedictsens. Historiker og journalist Ole Retsbo udgav i 2024 bogen "Mellem verden og Videvang" og øste af sin viden i en samtale med konsul Henny Sidelmann. Ieva Steponaviciute-Aleksiejuniene, der, som leder af centret for skandinaviske sprog ved Vilnius Universitet, talte på dansk om Aage Meyer Benedictsens store betydning for det litauiske folk både dengang og i dag. Der var musik og kaffe og mulighed for at bevæge sig rundt i lysningen omkring Videvang, som var omgivet af skov til tre sider og udsigt over en blomstrende lynghede på den fjerde side. Stedet er en naturperle! og huset, Videvang, smukt at skue! Mødet sluttede med uddybende samtaler ved bordene med dagens gæster.

Aage Meyer Benedictsens død

I 1926 var Aage Meyer i Vestindien, og da han vendte tilbage til Danmark fortsatte han sine foredragsturneer, men han var nu blevet syg, slidt op af de mange rejser og foredrag. Han døde den 21. oktober 1927 på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup. Ved båren fremhævede Danmarks udenrigsminister Laust Jevsen Moltesen Aage Meyer Benedictsens indsats for de lidende folk i verden og sluttede: "Vi, dine venner, siger dig, Aage Meyer Benedictsens, tak for alt, hvad du har været for os og de undertrykte og lidende." Han ønskede ikke en kirkelig begravelse. Urnen blev sat på en oldtidshøj, Katris Høj, ved Videvang. En mindesten, fundet på Videvangs mark, blev sat på højen. Billeder og en udhugget inskription ses på se side 1! Øverst på stenen er der udhugget en østerlandsk lampe, den evigt brændende.

Feriekoloni

I stedet for foredrag blev Videvang fra 1929 og frem til Danmarks besættelse i 1940 et populært sted som feriekoloni for fattige og underernærede københavnerebørn. Her på Videvang blev to gange tyve drenge hver sommer inviteret til tre ugers ophold med sol, frisk luft og god mad. Her var der gode muligheder for at spille bold, klatre i træer og løbe rundt på heden. Plejedatteren Irene har fortalt, at "drene lå i en hytte på madrasser, tæt ved siden af hinanden rullet ind i militærtæpper. Der var ikke indlagt vand, og der var ingen toiletter, kun gammeldags das." Katrine Meyer Benedictsens, som åbnede Videvang for drengene, fik hjælp fra nogle unge frivillige københavnske lærerinder. Feriekolonien blev en vældig succes, som Dagbladet Politiken efter krigen ønskede at genoplive, men nu var Katri blevet 72 år og sagde nej tak. Katrine Meyer Benedictsens døde den 6. december 1970 næsten 97 år gammel. Urnen blev sat ved samme høj ved Videvang.

*I årene 1929-1939 stillede Katri Videvang til rådighed for københavnske drengebørn.
Foto: Privateje.*

Seminar

I september 2006 afholdtes et seminar på den danske ambassade i Vilnius i Litauen i anledning af 140-året for Aage Meyer Benedictsens fødsel. Ambassadør Eva Janson fremhævede i sin velkomsttale Benedictsens utrættelige kamp for litauerne, hvilket bidrog til, at Danmark anerkendte Litauens uafhængighed i 1918 og igen i 1990.

Litauens Danmark-ambassadør, Asta Radikaite, fortæller i O. Retsbos bog "Mellem verden og Videvang" 2024, at Aage Meyer Benedictsens liv og gerning er til efterfølgelse. I et ellers fredeligt og blomstrende Europa, udfordres vi netop nu "af Ruslands imperialistiske og kriminelle ambitioner" og pointerede, at litauerne hylder frihedselskende folk.

Aage Meyer Benedictsens udgav flere bøger

- "Finnerne og deres land" i 1891,
- "Et folk der vaagner", Kulturbilleder fra Litauen, 1895, Bogen fik tilnavnet "De undertrykte folks tolk"
- "Armenien" En folkeskæbne. Et Folks Liv og Kamp gennem to Aartusinder, 1925
- Et afsnit om de slaviske folk til "Illustreret Verdenslitteraturhistorie", 1901
- Artikler til konversationsleksika, enkelte artikler til tidsskrifter, oversatte slavisk og finsk skønlitteratur

Aage Meyer Benedictsens var en idealist, et sproggeni, der talte til folks hjerter, og han vedblev til det sidste at tale og skrive om uret og undertrykkelse af nationale mindretal og folkeslag. Han var "De undertrykte Nationers Tolk. En lysende Ånd for det danske Folk."

Videvang 1948, Videvangsvej 6, Trolldhede. Foto: Sylvest Jensen, Det Kongelige Bibliotek.

Katrines familieforhold

Anders Lausten Andreasen og Maren Larsen

Anders Lausten Andreasen blev som 25-årig gift med den 33-årige Maren Larsen den 2. april 1871 i Sønder Lem Kirke. De drev en gård i Rabjerg nord for Dejbjerg, Ringkøbingvej 56, og fik fem børn. Anders Lausten Andreasen havde siddet i sognerådet fra 1874 til 1880 og været formand i den sidste periode, men døde 42 år gammel af mavekræft (ifølge kirkebogen) den 24. september 1888. Maren døde 83 år gammel den 7. august 1920

De fik fem levendefødte børn

1. Andreas Theodor Andreasen, født den 1. marts 1872.
2. Ane Katrine Andreasen, født 26. december 1873.
3. Larsine Andreasen født den 14. marts 1876.
4. Ane Laurence Marie Andreasen født den 2. marts 1879. Ifølge folketællingen tjente hun i 1901 hos sagfører kaptajn Kiær i Skjern. Senere blev hun gift med snedker og møbelhandler Gotfred Mikkelsen i Tarm.
5. Dødfødt datter den 24. februar 1881.
6. Lars Faurby Andreasen født den 2. februar 1884.

Fødegården Ringkøbingvej 56, Øster Rabjerg. Børnene nævnt ovenfor er sandsynligvis vokset op på denne ejendom. Foto fra 1948. Sylvest Jensen, Det kongelige Bibliotek.

Andreas Theodor Andreassen

Den ældste af børnene, Andreas Theodor Andreassen, blev født den 1. marts 1872 og var i to vintre elev på Ollerup Højskole. Derefter var han redaktionssekretær hos redaktør Hans Peter Henriksen, Vejle Amts Dagblad. Han blev gift den 14. august 1898 i Ølgod Kirke med lærerinde Elisabeth Kirstine Danielsen. Elisabeth var fra Krusbjerg, født den 14. august 1874. I 1899 blev Andreas antaget som redaktør af Randers Venstreblad og overtog egenhændigt bladet i 1908. Elisabeth arbejdede som bogholder, musik- og teateranmelder på Randers Venstreblad. Derudover skrev hun artikler til en række provinsblade. Men i 1916 afhændede Andreas Theodor Andreassen bladet. Han ville være hedeopdyrker og havde i mange år interesseret for hedelandbrug. Han havde set, hvordan hedeboender med ukuelig vilje og arbejdslyst og med et par små heste kun havde gjort små fremskridt, og han indså, at skulle hans plan lykkes, så måtte der tages mere moderne metoder i brug, en mere rationel drift i opdyrkning af jorden. Hans plan var at oprette et aktieselskab og opkøbe hede i nærheden af Herning-Viborg-banen for herved at minimere omkostningerne i forbindelse med transport af mergel og kunstgødning til de dyrkede arealer og for igen at få transporteret kartofler, korn og halm med banen.

Det lykkedes at rejse en aktiekapital på 100.000 kr., og Dyrkningsselskabet Jylland blev stiftet. Blandt investorerne var direktør for Randers Korn- og Foderstoffer konsul C. Faverskov. Syd for Karup og ned mod Gedhus Plantage opkøbte selskabet et hedeareal på ca. 800 tdr. land bestående af en række hedelodder og enkelte små brug. På et af

småbrugene havde Andreas Th. Andreassen tænkt sig at bo, men ejeren havde betinget sig, at han måtte blive boende til sommeren 1918. Grove Hedegård var nu en realitet. I foråret 1918 skulle møddingen tømmes. Den var vokset, da der ikke var kørt møg ud i to år. Andreas kunne stå på møddingen og i syd se helt til Herning Kirke.

Den 5. juni 1918 flyttede Elisabeth og Andreas ind i ejendommens gamle lavloftede stuehus, som var noget ganske andet end det hus, de kom fra i Randers. Her boede de, mens et nyt stuehus tegnet af arkitekt Vig Nielsen, Viborg, blev bygget i løbet af 1918-19. I laden indrettede de et karlekammer, og en pige blev også fæstet, men hun måtte overnatte hjemme. Ved juletid, mens de var på besøg i Grindsted, brændte gården og deres to belgiske heste. De måtte den næste tid bo i en træbarak, som tidligere var blevet anvendt af fanger fra Horsens Statsfængsel. De havde i en årrække fra 1899 gravet plantehuller til Gedhus Plantage på 752 ha syd for deres nu brændte gård.

Andreas' ide var at plante læhegn og bringe arealet i god kultiveret stand for derefter at udstykke arealet til små landbrug a' 50 tdr. land. Det opkøbte hedeareal lå længere væk fra Herning-Viborg-banen end ønsket, og gennem forhandling lykkedes det at formå Statsbanerne til at anlægge et sidespor fra Gedhus og ind mod Grove Hedegård mod, at Dyrkningsselskabet Jylland betalte omkostningerne ved anlæggelsen.

Der blev ansat tjenestekarle og indkøbt arbejdsheste, og pløjning af det store hedeareal begyndte. Mergel og kunstgødning kom med jernbanen og spredtes på den bløde og magre jord. Da 1. verdenskrig var slut i 1918 blev der investeret i traktorer og kartoffeloptager. Den sandede hedejord var fortrinlig til dyrkning af kartofler, havre og rug, og de år, hvor vejret viste sig fra sin venlige side, var udbyttet tilfredsstillende. Kartofler og korn blev solgt og via sidebanen transporteret ad Herning-Viborg-banen til deres bestemmelsessted. Desuden blev mange læs halm solgt og fragtet med banen til Hedehusene. Men der var år, hvor arbejdet blev besværliggjort af skiftevis våde og tørre somre, ligesom der var år med omfattende skimmel i kartoflerne, som dermed rådne. Grove Hedegård overvandt vanskelighederne og udviklede sig til et mønsterlandbrug med besøg af jordbrugsfolk og professorer fra hele verden.

Planen var som nævnt at opløse selskabet og udstykke Grove Hedegård til mindre brug, men Grove Sogneråd modsatte sig forslaget grundet i, at de 20-30 ansatte var gode skatteydere. Dyrkningsselskabet Jylland blev opløst og Grove Hedegård købt af konsul Faverskov den 1. august 1927, men Andreas Th. Andreassen fortsatte som gårdens leder. På dette tidspunkt var der opdyrket omkring 500 tdr. land, og der var bygget stor lade og kornmagasin. Et par år senere blev der også bygget svinestald. Men i begyndelsen af 1930'erne opstod der en stor krise i landbruget med faldende priser på landbrugsvarer. Regeringen besluttede at imødegå den ved bl.a. at foreslå oprettelse af nogle kartoffelmelsfabrikker. Den beslutning bakkede Andreas op, og ved ihærdigt arbejde lykkedes det på egnen omkring Karup at tegne kontrakter på levering af 90.000 tønder kartofler, så en fabrik i Karup kunne bygges. (En tønde kartofler er lig 100 kilo.)

Der var ikke født børn i familien Andreassen, men den 28. marts 1920 blev en dreng født på Rigshospitalet. Moderen var ifølge kirkebogen den 25-årige ugifte tjenestepige Maren Johanne Larsen, født den 4. juni 1894 i Ganløse.

Tjenestekarle og arbejdsheste opstillet på Grove Hedegård. Andreas Theodor Andreasen med Johan Erik Andreasen, født 28. marts 1920. Med tilladelse fra Karup Egnsarkiv. Fotograf ukendt.

Ved Kongelig bevilling blev drengen samme år den 10. december adopteret af Andreas og Elisabeth Andreasen. Han blev døbt den 2. januar 1921 i Grove Kirke med navnet Johan Erik Andreasen. Det fremgår ikke af kirkebøgerne, hvorvidt der er et slægtskab til familien.

Den 23. april 1933 døde Elisabeth kun 58 år gammel og blev begravet på Dejbjerg Kirkegård. Hun havde været enestående som madmor for det store folkehold, der jf. folketælling i 1930 var på otte personer, som ud over familien på tre også talte fire tjenestekarle og en husassistent. Elisabeth havde ligeledes været en dygtig værtinde for de mange gæster, som besøgte gården, ligesom hun frem til sin død fortsatte med at skrive artikler til en række provinsblade. Efter Elisabeth så Andreas Th. Andreasen sig ikke i stand til at føre gården videre og valgte samme år at sige farvel til Grove Hedegård for selv at købe en gård. Grove Hedegård blev under anden Verdenskrig beslaglagt af tyskerne og sidenhen overtaget af staten for i 1949 at blive lagt ind under Flyvestation Karup. Bygningerne fik derefter anvendelse som tjenestebolig for ansatte i forsvaret.

Andreas købte gården Gammelagergård i Bøgelund, Vallerbækvej 126, i Karup Sogn. I huset ansatte Andreas sin niece Emma Andreasen og som forvalter, Aage Rasmussen. De to fandt kærlighed til hinanden og giftede sig den 22. april 1935. Senere købte de gården "Vester Sognstrup" ved Nr. Felding, hvor de boede de næste omkring 10 år. I øvrigt henvises til afsnittet om Emma Andreasen side 17.

Andreas Th. Andreasen havde i perioden frem til 1933 været stærkt involveret i stiftelsen af Karup Kartoffelmelsfabrik og lod sig overtale til påtage sig direktørposten, hvilket han var i de næste 10 år. Men landbruget var dybt rodfæstet i ham, og efter ti år som direktør, og efter at Emma og Aage Rasmussen selv havde købt gård, overdrog han posten til en af sine nærmeste medarbejdere, fru Else Wiig, for derefter selv at drive Gammelagergård i Bøgelund, indtil alderen begyndte at trykke. I nogle år havde Andreas ansat en husbestyrerinde, Maren Johanne Køster, som var biologisk mor til plejedrengen Johan Erik Andreasen. Maren Johanne Køster var blevet gift den 15. maj 1926 på Københavns Rådhus med 44-årig mekaniker Alfred Laurits Køster. På Gammelagergård boede der jf. folketællingen i 1940 Andreas Andreasen, Maren Johanne Køster og to tjenestekarle.

Gammelagergård blev solgt, og han flyttede til sin hjemegn, til "Vestergaardsminde" Skolegade 27 i Tarm. Den smukke rødstensbygning havde han købt med skøde den 8. august 1951, men egnen omkring Karup besøgte han ofte og deltog da også som æresgæst ved indvielsen af Kongenshus Mindepark i 1953, ligesom han som hedeopdyrker havde fået sit navn ristet på en af stenene.

Andreas Th. Andreasen gjorde Grove Hedegård til et mønsterlandbrug med besøg fra hele verden. Efter at heden var blevet pløjet og jorden tilført mergel, blev der sat kartofler. Her ses kartoffeloptagning i 1920. Begge traktorer er af mærket Fordson T. Traktoren til venstre er fra 1918. Traktoren til højre er nyere. Andreas Theodor Andreasen med hat siddende forrest på optageren. Med tilladelse fra Karup Egnsarkiv. Fotograf ukendt.

Under Dejbjerg Kirkes restaurering i 1959 kom han en sommerdag til kirken for at se til sin kones gravsted og spurgte, om restaureringen snart var til ende. Han fik svaret, at det ville vare længe endnu, hvortil han replicerede, at han jo ikke kunne blive begravet så længe restaureringen stod på. "Det ligger jo heller ikke lige for", blev der svaret, hvortil Andreas T. Andreasen sagde: "Det kan det snart komme til!" Ved kirkens genindvielse den 4. oktober 1959 var Andreas til stede, men den 21. november stod hans kiste i kirken. Andreas Theodor Andreasen døde 87 år gammel i sit hjem "Vestergaardsminde" i Tarm den 18. november 1959. Lørdag 21. november blev han begravet på kirkegården i Dejbjerg ved siden af sin elskede hustru, Elisabeth. "Vestergaardsminde" blev den 20. maj 1960 købt af hans søn, Johan Erik Andreasen. Den 1. december 1990 døde Johan Erik Andreasen på Tarm Sygehus og blev begravet på Skjern Kirkegård.

Gravstenene på Dejbjerg Kirkegård over Anders Lausten Andreasen (f. 21.2.1846 – d. 24.9.1888)
Maren Andreasen (f. 31.3.1837 – d. 7.8.1920)

Elisabeth Andreasen (f. 14.8.1874 – d. 23.4.1893)
Andreas Andreasen (f. 1.3.1872 – d. 18.11.1959)
Johan Erik Andreasen (f. 28.3.1920 – 1.12.1990)

Foto: Elmo Flaskager

Ane Katrine Andreassen

Den næstældste af børnene, Ane Katrine Andreassen, blev født 26. december 1873 i Dejbjerg og døde den 6. december 1970 i København. Katri, som hun senere blev kaldt, blev gift med Aage Meyer Benedictsens i 1912. Aage Meyer Benedictsens døde den 21. oktober 1927. Katri Meyer Benedictsens adopterede Irene Benedictsens, der blev født i 1927 og i dag bor på plejehjem i Ringkøbing.

Lars Faurby Andreassen

Den yngste, Lars Faurby Andreassen, blev født den 2. februar 1884 i Dejbjerg. Han var bagermester i Randers og blev den 22. august 1907 gift i Ørsted Kirke med Mariane Kierkegaard, født den 23. november 1881. De fik en datter, Emma Andreassen, født den 8. december 1907, og jf. kirkebogen over Ørsted Sogn blev Emma døbt i Ørsted Kirke den 17. maj 1908. De fik igen en datter, Ingeborg Andreassen, som jf. kirkebogen over Sct. Mortens Sogn, Randers, blev født den 28. maj 1909. Ane Katrine Andreassen stod fadder. De blev tillige forældre til Ingrid Andreassen den 8. oktober 1910. Men en tragedie ramte familien, for den 15. juni 1911 døde Lars Faurby Andreassen 27 år gammel og blev begravet fra Sankt Mortens Kirke i Randers, og ca. en måned efter, den 17. juli 1911, døde Ingrid og blev også begravet fra Sankt Mortens Kirke. Den efterlodte knap 30-årige mor, Marianne Kierkegaard, stod nu alene med to døtre, Emma og Ingeborg på henholdsvis 3 år og knap 2 år. Deres faster og onkel, Ane Katrine Andreassen og Aage Meyer Benedictsens åbnede deres hjem for de to piger. Her boede Emma og Ingeborg, indtil de blev unge og kunne klare sig selv. Mariane Kierkegaard uddannede sig til massøse og blev senere plejehjemsleder i Tornemark ved Næstved. De sidste år boede hun i København hos sin datter Ingeborg.

Emma Andreassen

Emma Andreassen blev som 27-årig gift den 22. april 1935 med Aage Harald Rasmussen, født i Herning den 1. juli 1905. De arbejdede på gården Gammelager og blev forældre til Tove Lis. Senere drev de et landbrug i Nr. Felding. Omkring 1947 flyttede de ind på Videvang og drev et rugeri med opfodning af kyllinger indtil 1983, hvor de flyttede til Brande. Tove Lis blev gift med Ib Schmidt Hansen, som i 1974 blev kommunaldirektør i Brande Kommune og i 1985 direktør for Harald Nyborg, hvor han fik vendt et underskud til overskud. I 1987-88 deltog han i etablering af kæden Jem & Fix, der ligesom Harald Nyborg i dag har butikker over hele landet. Både Harald Nyborg og Jem og fix er ejet af Kurt Daell, som er adopteret af Emmas søster Ingeborg. Kurt Daell er dermed fætter til Tove Lis. Ib og Tove Lis Schmidt Hansens to sønner ejer i dag Videvang.

Ingeborg Daell

Ingeborg Andreassen uddannede sig som sygeplejerske og blev den 17. marts 1944 gift med Chresten Daell, født Christen Dahl Christensen den 15. april 1883 i Humlum. Chresten Daell var den 20. januar 1916 blevet gift i Holmens Kirke med Maud Agnes Astrid Vincent, født 9. juli 1897 i København. Ægteskabet blev opløst i 1943, og året efter blev Chresten som nævnt gift med Ingeborg Andreassen. Maud Agnes Astrid Vincent døde den 2. november 1946.

Daells Varehus, der fra 1912-1999 lå i Nørregade, København, og fra 1985 til 1993 tillige i Rymsgade 18-20 i Aarhus. Foto: Wikipedia.

Sammen med sin bror Peter Møller Christensen, født 14. juli 1886 i Humlum, stiftede han den 14. juli 1910 Daells Varehus i Nørregade, København. Daells Varehus – i folkemunde kaldet Dalle Valle – var udover at være et stormagasin også et postordrefirma, som i sin glanstid havde mere end hver anden husstand i Danmark som faste katalogkunder. Særligt populært i de danske hjem var Daells Varehus' farvestrålende julekatalog, som blev nøje studeret af især børn, som heri fandt mange julegaveønsker. Varehusets slogan var: "Fuld tilfredshed eller pengene tilbage" og "Flere og flere går om ad Nørregade".

Christen Daell døde den 24. december 1947 i Gentofte og blev begravet på Taarbæk Kirkegård, hvor også hans hustru Ingeborg Daell blev begravet, da hun døde den 9. oktober 2001. Peter Møller Christensen døde den 20. juli 1974 i Hillerød.

Kurt Daell

I 1948 kom wienerbarnet Kurt Hauptmann til Danmark. Han var født den 22. marts 1941 og kom fra den østrigske by St. Veit i den fattige provins Kärnten. Kurt var en af de i alt omkring 14.000 børn fra Østrig, der kom til Danmark efter Anden Verdenskrig. De kom med tog fra Wien og fik hurtigt navnet "wienerbørn", ligesom de ca. 25.000 wienerbørn, Danmark tog imod efter Første Verdenskrig. Første station i Danmark var Frøslevlejren, hvor børnene blev undersøgt. Kurt kom derefter til en familie på Frederiksberg, men da tuberkuloseprøven fra Frøslevlejren var positiv, blev han sendt på et børnehospital. Man skulle nu finde en familie, som kunne tage vare på en svækket dreng. Herved kom den barnløse sygeplejerske Ingeborg Daell ind i billedet. Hun boede på Taarbæklund og havde et år forinden mistet sin mand, Christen Daell. Hos Ingeborg Daell fik Kurt god pleje, men måtte året efter rejse tilbage til Østrig. Hans ophold i Danmark var slut, men senere blev han sammen med andre wienerbørn inviteret tilbage til Danmark af deres plejeforældre. Hans forældre var i mellemtiden blevet skilt, så Kurt fik lov til at blive boende i Danmark hos Ingeborg Daell og indskrevet i en dansk skole. I 1952 blev han adopteret og fik navnet Kurt Daell. Han blev godt modtaget og accepteret af hele familien Daell, der også talte Anne Birgitte, som Ingeborg også havde adopteret, samt afdøde Chresten Daells tre børn fra første ægteskab, desuden af Christen Daells bror, Peter Møller Daell, og hans børn. Kurt Daell blev student og tog juridisk embedseksamen. Fra 1975 deltog Kurt Daell sammen med den øvrige familie i videreførelse af Daells Varehus, men den gode stemning i de to Daell-familier blev senere afløst af stridigheder, og Daells Varehus havde sidste åbningsdag den 31. marts 1999. Daells Varehus blev i 1933 ombygget i funkisstil og vurderes i dag som bevaringsværdigt. Bygningen rummer i dag Hotel Sankt Petri. Kun Daells Bolighus står tilbage ejet af Kurt Daell.

I 1983 købte Kurt Daell det nødlidende byggemarkedskæde Harald Nyborg med Ib Schmidt Hansen som direktør fra 1985. I samarbejde med Coop-kæden fakta og med hjælp fra Ib Schmidt Hansen etablerede Kurt Daell discountbyggemarkedskæden jem & fix.

Ib Schmidt Hansen, der døde i 2014, var gift med Kurt Daells kusine, Tove Lis Schmidt Hansen. Kurt Daell er i dag god for milliarder af kroner.

Taarbæklund, Strandvejen 781. Foto: Sylvest Jensen, Det Kongelige Bibliotek

Irene Benedictsens

Ane Katrine Andreassen (Katri) var blevet alene efter Aage Meyer Benedictsens død den 21. oktober 1927, og hendes niece, sygeplejerske Ingeborg Andreassen, der ligesom søsteren Emma havde haft sine barne- og ungdomsår hos Katri, men nu arbejdede på Dronning Louises Børnehospital i København, tog en dag i 1930 imod en lille pige, født i 1927. Pigen hed Irene og havde været anbragt på forskellige børnehjem, nogle af tvivlsom kvalitet. På hospitalet blev hun plejet af Ingeborg Andreassen, der forsøgte at finde adoptivforældre til Irene og fandt det nærliggende at henvende sig til Katri, men Katri

afviste. Irene fik dog lov til at komme med Katri på et sommerophold på Videvang. De næste år boede Irene på forskellige børnehjem, men en sommer efter opholdet på Videvang besluttede Katri at adoptere hende. Irene - nu med efternavnet "Benedictsens" - fik en god skoletid og lærte at spille tværfløjte, blev inviteret med i teatre, til koncerter og foredrag. Der opstod stor kærlighed mellem dem. Irene blev student og derefter lægesekretær hos læge Skindhøj. En dag møder hun komponisten Johannes Nørgaard i venteværelset. De dannede par, men kun i få år, da Johannes døde 60 år gammel i 1977.

Mange år senere, efter at Irene var flyttet ind i Fiolstrædet i en lejlighed ejet af Kurt Daell, mødte hun advokat Mogens Tvermoes. En ven sagde, at Mogens Tvermoes havde brug for en sekretær. Og da hun en dag ankom, var der anrettet en middag i stuen. Mogens var også blevet alene, og de to fandt hurtigt sammen. De købte på Lodbjerg Hede en nedlagt landbrugsejendom, som de kaldte "Lykkens Perle". I 1994 blev de gift og flyttede året efter til "Lykkens Perle" på Holmsland hver sommer og tilbragte som regel vintrene i deres lille hus i Grønnegade i København. De ville ikke blive boende i København pga. deres dårlige plejehjem og købte senere hus i Grønnegade i Ringkøbing. Irene Benedictsens, der er kusine til Tove Lis Schmidt Hansen og Kurt Daell, bor i dag på Ringkøbing Plejehjem. I 25 år havde Irene spillet tværfløjte i Ringkøbing Spillemandsorkester.

Ejere af Videvang

- Katrine og Aage Meyer Benedictsens.
- Irene Benedictsens og Emma Rasmussen arvede Videvang.
- Tove Lis boede sammen med sine forældre, Emma og Aage Rasmussen på Videvang fra omkring 1947 til 1983, hvor forældrene flyttede til Brande.
- Tove Lis Schmidt Hansen og Ib Schmidt Hansen købte i 1984 Videvang. I 1993 hærgedes Videvang af en voldsom brand, men med murene intakte blev Videvang genopbygget.
- I 2015 blev Videvang overtaget af Tove Lis og Ib Schmidt Hansens to sønner, Per og Lars Schmidt Hansen.

Familieforhold

Anders Lausten Andreasen og Maren Larsen driver en gård på Ringkøbingvej 56, Øster Rabjerg nord for Dejbjerg. Tre af deres børn:

<i>Børn</i>	<i>Andreas Theodor Andreasen, direktør, gårdejer</i>	<i>Ane Katrine Andreasen (Katri)</i>	<i>Lars Faurby Andreasen, bagermester</i>
<i>Børnebørn</i>	<i>Adoptererede Johan Erik Andreasen</i>	<i>Emma Andreasen og Ingeborg Andreasen var plejebørn hos Katrine. Plejedatter Irene Benedictsens.</i>	<i>Emma Andreasen, gift med Aage Rasmussen og forældre til Tove Lis. Ingeborg Andreasen, gift med Chresten Daell og adoptivmor til Kurt Daell.</i>

Seminar på ambassaden i Vilnius

I 2006 afholdt det danske udenrigsministerium et seminar på ambassaden i Vilnius i anledning af 140-året for Aage Meyer Benedictsens fødsel. I denne forbindelse sagde den danske ambassadør Eva Janson: "Jeg tror, Benedictsens bestræbelser var medvirkende til at gøre danskerne forståelige for, hvorfor Danmark anerkendte Litauen efter Første Verdenskrig. Jeg tror også, at litauerne efter 50 års kommunistisk og nazistisk besættelse stadig kan lære om deres egne rødder ved at studere Benedictsens arbejder. Derfor fejrer vi ham nu."

Besøg af Litauens ambassadør

I august 2022 fik Vestjylland besøg af Asta Radikaite, den nye litauiske ambassadør i Danmark. I Ringkøbing-Skjern Kommune var det vigtigt for Asta Radikaite at møde tre ældre personer, nemlig Irene Benedictsens på 95, Tove Lis Schmidt Hansen på 84 og Eli Jakobsen på 94, hvilket alene skyldtes Aage Meyer Benedictsens store hjælpsomhed til det undertrykte litauiske folk og hans bog "Et folk der vaagner" fra 1895 om Litauen. En bog, der fik stor betydning for det litauenske folks selvforståelse og Danmarks forståelse for det baltiske folks ønske om selvstændighed.

Det var Asta Radikaite's ønske at møde de tre ældre personer "mens tid var" og netop i huset Videvang og nævner, at mange af historierne fra Aage Meyer Benedictsens tid fortsat er relevante. Russerne anvender de samme metoder i Ukraine som dengang, da de gik ind i Litauen og "foretager nu den samme slags folkedrab, som de gjorde i Litauen," sagde en rørt ambassadør. På et spørgsmål om, hvorvidt litauerne er bange, sagde A. Radikaite, at netop pga. Putins uforudsigelighed, er litauerne glade for medlemskabet af NATO.

Den tredje deltager i samtalen i Videvang, Eli Jakobsen, tidligere skoleinspektør på Nørre Vium skole, har på Videbæk Egnsmuseum indrettet en montre med effekter, bøger og andet tilegnet Åge Meyer Benedictsens. Eli Jakobsen har interesseret sig for Åge Meyer Benedictsens og har lavet interviews med hans efterkommere, ligesom han har været i Litauen for på en konference at fortælle om bogen "Et folk, der vågner". I bogen deler Åge Meyer Benedictsens sine tanker om, at hvis blot folk ville lytte og prøve at forstå hinanden, ville folkeslagene bedre kunne leve i fred og harmoni med hinanden.

Lørdag den 17. februar 2024 var der på Vestjyllands Kunstpavillon fernisering på en udstilling af en række malerier af kunstneren Vilmantas Marcinkevicius. 250 gæster overværede, at den litauiske ambassadør Asta Radikaite åbnede udstillingen og nævnte også her Aage Meyer Benedictsens betydning for Litauens kultur, sprog og nationalitet.

Kilder

Nomos: Gudmund Schütte: Åge Meyer Benedictsens, en dansk ildånd
Lokalhistorisk Forening for Karup Kommune, 1983 v/Ole Michaelsen
Mediestream fra bl.a.: Herning Folkeblad og Fyns Venstreblad
Hartsyssels Årbog 1956, Karup Egnsarkiv, Dejbjergbogen
Grænseforeningen: Aage Meyer Benedictsens, 1866-1927
Ringkøbing-Skjern Dagblad den 10. september 2022
Ole Retsbo: Mellem verden og Videvang
Jørgen Henneke: Guld og grønne skove
Dansk Biografisk Leksikon, Wikipedia

Efterskrift

På Dejbjerg hede i den sydlige udkant af Skovbjerg Bakkeø blev der på en otte meter høj jordvold i 1898 afsløret en mindestøtte af Hedeselskabets stifter oberstløjtnant Enrico Mylius Dalgas. I de mange år, hvor min bopæl har været i Skjern, har jeg jævnligt på min tur i Dejbjerg Plantage stoppet ved Dalgasstøtten og grundet over den formidable virkelyst, som denne mand besad. Han satte en bevægelse i gang og tog initiativ til, at store dele af den udstrakte jyske hede på få år blev forvandlet til skov og ager.

Som født på heden må jeg rette en tanke til Dalgas. Fra barnsben har jeg haft en forkærlighed til både den urørte hede, hedeplantagen og den dyrkede hedeager. På kanten af Karup Hedeflade færdedes jeg jævnligt som dreng og husker selv i dag denne helt uforklarlige krydrede duft fra hedens lyngtæppe. Heden har sat sig som en dejlig erindring om en tid med ro, lærkesang og sommer med solflimmer! Jeg deltog i mine drengeår også i at omdanne hede til ager og oplevede glæden ved opsamle de fineste lyse spisekartofler bag en rouletteoptager og at se rugneg efter rugneg blive kastet ud fra selvbinderen.

Navnet Aage Meyer Benedictsens dukkede første gang op for mig i bogen "Det indvundne Danmark", skrevet af Fridlev Skrubbeltrang. Bogen havde jeg lånt af en ven, og på side 380 blev der nævnt en broget gruppe af plantageejere, omfattende direktører, grosserere og fabrikanter samt et enkelt forfatternavn, Aage Meyer Benedictsens, der i 1905 købte et hedelod på 221 tønder land i Nørre Vium Sogn og i årene derefter anlagde Jeanettes Plantage. Min nysgerrighed blev skærpet. Jeg anede ikke, at der lidt uden for Skjern lå en plantage med navnet Jeanette og i inde i skovens lysning et hus så smukt, Videvang.

I Aage Meyer Benedictsens fortælling skinner det tydeligt igennem, at han på heden fandt en glæde og ro, som jeg selv har erindringer om. Men han var samtidig en idealist, kaldet til i tale, skrift og handling at være der for det undertrykte folk. Rejserne førte Aage Meyer til verdens fjerneste afkroge, og han måtte tåle ubehageligheder som at blive sat i husarrest, se brændte landsbyer og skændede lig, og hans håb var, at Europa ville hjælpe de undertrykte folkeslag.

Familien Andreassen fra Dejbjerg var også et nyt bekendtskab. Lidt viden om familien fandt jeg i Dejbjergbogen, men det var i skrifter på nettet, i bøger og kirkebøger, i arkiver og samtaler med Tove Lis Schmidt Hansen, at familiens liv og virke tog form. Familien Andreassen satte aftryk, der blev skabt resultater. Hvem i min generation husker ikke Daells Varehus? Tragedier har også hjemsøgt familien, og det har været bevægende at læse om det sammenhold og den hjælpsomhed, kvinderne viste. De er blevet mine helte. De holdt fast i værdier opbygget gennem generationer.

August 2024
Elmo Flaskager
6900 Skjern